

משפחה חדשה
הארגון לקידום זכויות המשפחה
www.newfamily.org.il
טלפון: 03-5660504

**המדריך
לירושה
בין
בני-זוג**

זכויות האלמנה והאלמן ליהנות מירושת בן זוגם, זכויות לכספי פנסיה,
זכויות בביטוח לאומי, זכויות דיור, צוואה ביולוגית ועוד.

מסדרת מדריכי ארגון משפחה חדשה

עריכה: עו"ד אירית רוזנבלום

כתיבה: עו"ד אירית רוזנבלום

עו"ד דפנה כהן סטאו

עו"ד אביטל ישר רוזנאי

עו"ד אבי סלע

עו"ד נטע מרום

מר סיני גז

עיצוב והפקה: פרסום למל כהן

הפקה ושיווק: גב' בת-חן גרינבלט

מר טל רוזוב

גב' אביבית מלכיאל

בכל האמור במדריך זה אין כדי לשמש תחליף
לייעוץ כלשהו, קל וחומר לייעוץ משפטי.
כל הזכויות שמורות לארגון משפחה חדשה (ע"ר)

דברי הקדמה

אל קוראינו הנכבדים:

משפחה, אלא רק אלו שבני אדם יוצרים אותם, מתוך כך, גם בני האדם הם אלו שיכולים לפתור אותם. כארגון חברתי לזכויות אדם, מטרתנו היא לשנות את יחסינו כלפי משפחתנו ולשנות את יחס החברה כלפי המשפחה. אנו מבקשים להשפיע על השיח הציבור בענייני המשפחה ולהפוך את הנושא המשפחתי לערך חברתי מוביל. כדי לממש את חזוננו בדבר זכותו של כל אדם להקים לעצמו משפחה, אנו שואפים להעניק שירותים המיישמים את הרעיונות הלכה למעשה. אנו מציעים פתרונות משפטיים לכל אדם בישראל בתחום דיני המשפחה הגרעינית והמורחבת, מהסכמי ממון והסכמי הורות ועד צוואות וירושות, כל מעגל החיים.

תודתי נתונה לכל העוסקים במלאכה, לתומכים ולתורמים הודות להם, אנו יכולים להוביל את השינוי החברתי, לזכויות המשפחה. תודות מיוחדות לקרן NCJW, לקרן לוי לאסן, ל-Jewish Federation of Greater Philadelphia, לקרן ע"ש משפחת תד אריסון, לשגרירות הולנד, לקרן מורנינג סטאר ולכל הגופים, המוסדות, בתי העסק והאנשים המסורים המהווים אבן יסוד לפעילותו של ארגון משפחה חדשה. תודה מיוחדת לכל אנשי הצוות שעמלו וטרחו להבאת מדרוך זה לדפוס ולכם הקוראים שהקדשתם זמן ומחשבה בקריאה.

אירית רוזנבלום
מייסדת ומנכ"ל

אנו שמחים להגיש לכם את המדריך ה-18 בסדרת מדריכי משפחה חדשה. סדרת המדריכים עוסקת במגוון הזכויות והחובות המאפיינות את התא המשפחתי בישראל. במדריך הנוכחי אנו מביאים בסדר ובתמציתיות את הנושאים הבעורים סביב שאלות החשובות לנו לגבי זכויותינו כבני זוג לרשת את בני זוגנו. נושא טעון זה, גורם לא פעם למריבות קשות בין בני משפחה, מריבות שיכלו להימנע לו היינו נערכים ומתכננים מראש את הדברים. סדרת מדריכי משפחה חדשה הפכה לסדרה פופולארית ומבוקשת מאד, על שום היותה נגישה וזמינה לציבור בשל אמצעי הפצתה הנוחים, הן בצורת חוברות מודפסות והן באמצעות הדואר האלקטרוני.

סדרת המדריכים של ארגון משפחה חדשה מושתתת על עבודה אקדמית ומעשית, פרי ניסיון רחב היקף של הצוות המקצועי של הארגון המטפל בכ-20,000 פניות מידי שנה. הצוות שלנו נחשף, למציאות מורכבת ומסובכת המזמנת אינסוף אפשרויות והמחייבת אותו למצוא פתרונות משפטיים יצירתיים. אנשי המקצוע של ארגון משפחה חדשה לומדים לקרוא את המציאות המורכבת ולהתמודד איתה בדרך ייחודית המשלבת ידע וניסיון רב עם תעוזה ומקוריות. ארגון משפחה חדשה, הוא הארגון היחיד בישראל הפועל מתוך השקפת עולם לפיה אין קשיים בחיי

הבטחנו זה לזו

מאת: עו"ד ארית רוזנבלום

כוחה יפה היום בשני מובנים: המובן הראשון, הוא רצונו וכבודו של המוריש והמובן השני, הוא המובן החברתי סוציאלי והישרדותי.

בשנים האחרונות, נוטים בתי המשפט להרחיב את מושג הירושה גם לנכסים שאינם מוחשיים כגון נכסי קריירה ומוניטין. ארגון משפחה חדשה עושה צעדים מהפכניים להרחבת משמעות נכסיו של אדם, גם לנכסים ביולוגיים ואורגניים. הראשונים, הם תאי זרע או ביצית, כלומר, תאים מגופו ובשרו של האדם שיש להם פוטנציאל להמשיך אותו ואת מורשתו לאחר מותו והשניים, הם איברים בגופו, שהוא יכול לתרום למי שנזקק להם. יש לציין כי "נכסים ביולוגיים" קרובים יותר למעמד של "נכסים" מאשר "נכסים אורגניים", הדוגמא הבולטת ביותר לכך ניתנה רק לאחרונה. פטירתו של שחקן הכדור-רגל אבי כהן ז"ל, השאירה את קרוביו אובדי עצות, הוא החזיק בידיו כרטיס אדי, אשר לפיו הביע את רצונו לתרום את אבריו במקרה של מוות, אולם לאחר התייעצויות והתלבטויות, החליטו אשתו וקרוביו, כי אין ברצונם לקיים משאלה זו וסרבו לתרום את אבריו. מקרה אבי כהן, מעלה דילמה מוסרית הנוגעת לשאלת מחויבותנו כקרובי משפחה, למלא אחר רצונו של הנפטר. במקרה זה, סברו הקרובים, כי יהיה זה יותר מכובד שלא למלא אחר רצונו.

הקשר בין משפחה, זוגיות וירושה, הוא קשר חשוב מעין כמותו, לא רק בגלל ההיבטים הכלכליים שלו, אלא בעיקר בשל המשמעות הערכית שהוא מבטא. עד עצם היום הזה לא זכה התא המשפחתי בישראל ובעולם כולו להגדרה, הגדרה הנותנת לו תוכן ומעמד אוטונומי, הגדרה הכוללת תאים משפחתיים קלאסיים וחדשים. הגדרה מעצם טיבה, מצמיחה

בשנים האחרונות חווה המין האנושי שינויים מפליגים במבנה המשפחה, הגדרתה, אופייה וגבולותיה. אך למרות השינויים הללו בהגדרות המשפחה, עדיין ישנו יסוד קבוע של דאגה הדדית בין בני הזוג ובין כלל חברי המשפחה. למעשה, זוהי דאגה כה חזקה ומשמעותית שהיא לא מסתיימת עם מותו של אחד מבני הזוג. הכוונה היא לירושה. ניתן לראות בירושה בין בני הזוג מעין תמורה על החיים המשותפים מצד אחד ומן הצד השני, זהו מעשה סוציאלי שעיקרו בדאגה חברתית וזוגית שכאמור, אינה מסתיימת עם לכתו של אחד מהחברים בתא הזוגי. ירושה נותנת מענה חומרי לבן הזוג שנותר בחיים וצריך להמשיך להתקיים. החוק רואה בכך פיתרון סוציאלי הלכה למעשה ונראה שבאופן כמעט טבעי עוברת הירושה לבן הזוג החי, גם אם מדובר בתא לא פורמאלי.

אין להקל ראש בירושה בין בני זוג. מדובר בשינוי סטטוס אישי ומשמעותי. בן הזוג הופך באחת לאלמן או אלמנה. הוא הופך למי שהחברה צריכה לתת מענה חומרי וממשי לסטטוס החדש שלו. הליך הירושה למעשה מבטא את התגייסות החברה למען מי שאיבדו את יקיריהם.

אך גם לפני מימוש הצוואה של בן הזוג, מהווה תכנון הצוואה, מעין תוכנית עבודה זוגית משותפת לאחר מותו של אחד מבני הזוג, כאשר בן הזוג שנפטר ממשיך לדאוג לבן הזוג החי. וכך, הדאגה שבמהלך החיים המשותפים הייתה לעיתים רבות ערטילאית, הופכת למוחשית.

היסוד הרעיוני והמוסרי של הירושה בין בני זוג מסמן מגמה סוציאלית מובהקת, לפיה ניתנת הירושה לבן הזוג של המוריש, כיוון שהוא זכאי לה יותר מכל אדם אחר מפאת מעמדו החדש. הירושה,

”אין קשיים כחיי משפחה, אלא רק
אלו שבני אדם יוצרים אותם, מתוך
כך, גם בני האדם הם אלו שיכולים
לפתור אותם”

אירית רוזנבלום

סרטוני משפחה חדשה

במדריך הנוכחי, הוספנו לראשונה את הקוד QR (מאנגלית: Quick Response Code) המופיע בעמוד זה ובכמה עמודים נוספים במדריך. קוד ה QR מוצג לרוב בכתבות עיתון, פרסומות, שלטי חוצות, כרטיסי ביקור ואף באתרי אינטרנט או אפליקציות. זהו מעין ברקוד דו-מימדי, שבו מקודד מידע אשר תוכלו לקבלו באמצעות הורדת אפליקציה למכשיר הטלפון החכם שלכם (“סמארטפון”). את האפליקציה למכשיר הטלפון החכם שלכם תוכלו להוריד מתוך חנות ה-App Store במכשיר. לאחר התקנת האפליקציה באמצעות המצלמה הנכללת בה תוכלו לסרוק את הקוד. אנו מקווים כי תיהנו מן הסרטונים המצורפים שיעלו על מסך הטלפון שלכם מייד כשתסרקו את הקוד.

סרטון הסבר לסדרת מדריכי ארגון
משפחה חדשה.

קריאה וצפייה מהנה

בעטיה נורמות וסדרים חברתיים. הגדרה, מאידך גיסא, יש בה כדי להעניק הרבה מאד כוח ובטחון. מאחר ובמשך שנים רבות לא מצליחה החברה האנושית ליצור הגדרה רלוונטית לתא המשפחתי, עושים זאת חיי היומיום, כלומר, הסדרים החברתיים המאפשרים לקבל ולתת שירותים חיוניים לאזרחים. העובדה שההסברים והצרכים הנוגעים לירושה מתרחבים כל הזמן, רק מוכיחה את חשיבות הנושא ואת הערך שיש לתת לו. היישות המשפחתית היא בראש ובראשונה מסגרת ערכית ורק לאחר מכן מסגרת משפטית. לפיכך כאשר המשפט והחוק מתקשים להגדירה עושים זאת האתיקה והמוסר החברתי. כך נולדים להם נוהגים ונורמות חדשות המגדירות את התא המשפחתי בתקווה שהן תמצאנה את דרכן להגדרות החוקיות.

בינתיים, חשוב שנשמור על ערכי היסוד המעצבים את התא המשפחתי ובד בבד נכבד את היותו דינאמי מתרחב ומשתנה ביחס לצורכי השעה. על מנת להבין מה הן הזכויות המשפחתיות שלנו, יש ללמוד את מלוא היקפן, אף מעבר לגבולות הזמן והמקום. במדריך ידידותי זה, אנו מבקשים להביא בפניכם כמה זוויות חדשות אודות התחדשות המשפחה והשפעתה על מערך נכסיה.

מתוך עשייתנו היומיומית נוכחנו לדעת שקיים צורך רב באוכלוסיה לדעת מהן הזכויות שיש לאדם המוריש או יורש את בן זוגו. קיים חוסר עצום במידע פשוט ונהיר לציבור הרחב, הצמא למידע, אך מתקשה למוצאו. ההרגשה שאני יכול ורוצה לתת כמו גם יכול ורוצה לקבל, תושלם כאשר אדע יותר מה מותר ומה אסור, מה אפשר ומה אי אפשר. אנו שמחים להגיש לכם את המדריך לירושת בני זוג ומקווים כי ישכיל אתכם ויעשיר את עולמכם.

מיהו "בן-זוג"

"ידועים בציבור" - עשרות אלפי בני זוג בארץ, חיים יחד מבלי שנישאו באופן רשמי וגם לא באופן בלתי רשמי, עם זאת, אין ספק, שהם חיים כבני זוג תחת קורת גג ומנהלים משק בית משותף כמשפחה לכל דבר ועניין. יש לציין, כי בני זוג החיים בדרך זו יחד, בחרו לעשות כן, אם משום שכך ראו לנכון ואם משום שלא יכלו להינשא מטעמים שונים. יש לזכור שחיייהם הזוגיים של בני זוג אינם תלויים במהותם באישור של גורם חיצוני, הם עובדה שאין להרהר אחריה. בני-זוג ידועים בציבור, אינם רשומים כבני זוג, במסודות הציבוריים השונים ואף לא במרשם האוכלוסין הכללי. בני זוג ידועים בציבור, זכאים עם זאת, כמעט לכל הזכויות מהן נהנים בני-זוג נשואים.

הגדרות הן דבר מאד חשוב בעיקר במקום שבו מתעוררת בעייה משפטית, שכן, הן מסייעות לנו ליצור סדר, אך יותר מכך, הן עוזרות לנו למצוא פתרונות ולהעניק זכויות ואפילו הגנה במקום שהיא נחוצה. לכן, לפני שנתחיל לעסוק בסוגיות השונות הקשורות להורשה בין אדם לבן זוגו, נגדיר תחילה מיהו אותו "בן-זוג" אליו אנחנו מתכוונים.

"בני-זוג נשואים" - הם שני אנשים בוגרים שנרשמו לנישואין באופן רשמי על ידי רושם או עורך נישואין מוכר. בישראל, רישום הנישואין יכול להתבצע באחד משני האופנים הבאים: בדרך של נישואין על פי הדת (בהתאם לעדה הדתית שאליה משתייך האדם) ובלבד שנישואין אלו נערכו בארץ, באמצעות איש דת מוכר ומורשה לעריכת נישואין בין בני זוג בני אותה דת. האפשרות השנייה המוכרת לצורכי רישום נישואין בישראל, הם נישואין שנערכו מחוץ לישראל במדינה זרה, שאיפשרה לבני הזוג להינשא באופן רשמי וחוקי בשטחה, גם אם שניהם או אחד מהם אינו אזרח של אותה מדינה. התנאי להכרה של מדינת ישראל, בנישואין בחו"ל, הוא היותם ערוכים ורשומים על פי חוק במדינה בה נערכו. רישום נישואין, שנערכו בחו"ל, במרשם האוכלוסין של ישראל, מחייב לעמוד במספר תנאים נוספים וביניהם התנאי שיקבלו אישור רשמי במסגרת אמנה בינלאומית (אמנת אפוסטיל). נישואין הנערכים כדין בחו"ל יכולים להיערך בין בני זוג שאינם בני אותה דת, בין בני זוג אזרחי מדינות זרות, ובמדינות מסויימות, בין בני זוג מאותו מין.

חיינו של כל אדם הם מסע אל עצמו, ניסיון למצוא דרך, רמז למשעול. מעולם לא היה האדם שלם עם עצמו בתכלית השלמות, אף-על-פי-כן כל אחד שואף לכך.

הרמן הסה

חתונה אזרחי פרטי שנעשה על ידי עו"ד מטעם ארגון משפחה חדשה. טקס זה משקף את בחירתם החופשית של בני הזוג, הם יוצקים בו את התוכן וקובעים איך, מתי והיכן ייערך. את המסגרת הכללית והחוקית של הטקס נותן עורך הדין או עורכת הדין העורכים אותו.

"בני-זוג מאותו המין" - אנשים רבים, בארץ ובעולם, בוחרים לבנות זוגיות עם שותף לחיים בן מינם. בעבר נחשבה זוגיות זו לאסורה על-פי חוק. כך נקבע במפורש בחוק הפלילי של מדינת ישראל. אולם איסור זה מעולם לא נאכף, ומאז שנת 1988 הוראה זו בוטלה כליל. כיום בני-זוג מאותו המין זכאים לזכויות רבות, כשם שזכאים להן בני-זוג איש ואישה. בשנים האחרונות הוגשו מאות תביעות משפטיות לפיהן ביקשו בני זוג מאותו המין לזכות בהכרה במעמדם הזוגי ובתי המשפט הוציאו תחת ידם, פסקי דין רבים, אשר השוו את מעמדם של בני זוג מאותו מין למעמדם של בני-זוג איש ואישה. כך למשל, קבעו בתי המשפט שבני-זוג מאותו מין יכולים לאמץ ילדים, ליטול משכנתא משותפת, לקבל זכויות שוות בביטוח לאומי וכיו"ב.

הגדרת בני-זוג כידועים בציבור מצאה את ביטוייה בפסיקה כבר בשנת 1949, על ידי בית המשפט העליון, כאשר נקבע כי בני-זוג יוגדרו כידועים בציבור כל עוד הם מתגוררים תחת קורת גג אחת ומנהלים משק בית משותף. עם השנים, נדרשו בתי-המשפט בארץ לפרש ולקבוע מתי בני זוג יזכו במעמד של ידועים בציבור, מה יקנה להם את המעמד הזה וכיצד יהיו זכאים ליהנות מן הזכויות והחובות הנלוות לכך. בהיעדר הגדרה רשמית לתא המשפחתי בישראל, גם הגדרתם של בני זוג ידועים בציבור, לא תמיד ברורה והיקפה לא תמיד מדויק, לכן מרבית בני-הזוג הידועים בציבור בוחרים כיום להסדיר את היחסים המשפטיים והממוניים ביניהם באמצעות הסכם משפטי. הסדר היחסים שלהם זכה לכינוי "נישואי חוזה" אותו עורכים בארגון "משפחה חדשה". נישואי החוזה הוא הסכם לחיים משותפים בין בני זוג, איחוד אזרחי חוקי.

בנוסף להסכם, מומלץ מאד לבני הזוג, להנפיק **תעודות זוגיות** (אפשר להנפיק את התעודה גם אם בני הזוג לא עורכים הסכם). בני זוג ידועים בציבור יוכלו ליהנות גם משירות של עריכת טקס

מה נותנת לנו תעודת הזוגיות

“בני-זוג נוספים” - בישראל קיים איסור מפורש בחוק להינשא ליותר מאשר לבן זוג אחד. מדובר באיסור על פי החוק הפלילי והוא חל על כל בני העדות והדתות המתגוררים בישראל. מי שמפר את החוק צפוי לעונשים חמורים. עם זאת קיימות מספר הקלות בעניין זה המאפשרות קיומם של יוצאים מן הכלל. לנוכח העובדה, כי הגירושין בין בני זוג יהודיים חייבים להתבצע בהסכמה באמצעות מתן וקבלת גט ברבנות, עד שלא תושג הסכמה

עם זאת, ולמרות העובדה שישראל היא בין המדינות החלוצות במתן יחס שווה לבני-זוג מאותו המין, קיימים עדיין תחומים רבים בהם נדרשת חקיקה מתקנת אשר תשווה את מעמדם של בני זוג מאותו מין לבני זוג איש ואישה. כך למשל, בימים אלו פועל ארגון “משפחה חדשה” לתיקון “חוק הפונדקאות” הנקרא, חוק הסכמים לנשיאת עוברים. החוק קובע כי בני-זוג מאותו המין אינם יכולים להסתייע בשירותי פונדקאות בארץ. המאמץ לשניו החוק שעושה הארגון, נועד לאפשר גם לבני זוג מאותו מין להיות הורים במסגרת הליך חוקי ומקובל לפונדקאות כאן בישראל. בני זוג מאותו מין זכאים כמובן אף הם וכך מומלץ, להנפיק תעודות זוגיות המהוות מסמך משפטי חוקי, המשקף את זוגיותם.

“בני-זוג לשעבר” - שותפים לחיים, בין אם נשואים הם ובין אם לא, שנפרדים זה מזה ו/או מתגרשים זה מזה, עדיין עשויים למצוא עצמם קשורים אחד לשני, גם לאחר הפרידה. כך למשל, שניים שיש להם ילד משותף, לעולם יהיה ביניהם גורם משותף, הוא הילד, לגביו יצטרכו לקבל החלטות משותפות. לעתים ייתכנו מקרים שבהם נותרה, בין בני-הזוג, אחרי הפרידה אחריות או חובה כלכלית מסוימת. חובה כלכלית עתידית שתלווה בני זוג אחרי פרידה, יכולה להיות חובת אחד מביניהם, לשלם לאחר, תשלומים הנובעים מזכויות כספיות שיתגבשו בעתיד כגון כספי פנסיה או קצבת ביטוח שמועד פירעונם צפוי בעתיד. במקרה כזה, נותרת התחייבות כלכלית פתוחה כלפי בן הזוג האחר, התחייבות אשר תפרע עם קבלת הכספים בעתיד על מנת להבטיח עמידה בהתחייבות יש לערוך הסכם בין בני הזוג או לציין זאת בהסכם קיים.

במצב של פרידה, אם לא הושלמה הפרידה באופן רשמי בדרך של גירושין או התרת נישואין, נשארים בני הזוג נשואים בעל כורכם, מבלי שתהיה להם הדרך פנויה לבנות זוגיות חדשה באופן רשמי. הסברה האומרת שלגברים קל יותר להשתחרר מהזוגיות ואין כמעט סנקציות כנגדם, אינה בהכרח נכונה. מה שנכון הוא, שלגבי נשים יהודיות אם הן לא משלימות את מהלך הגירושין בגט רשמי על פי ההלכה, הן צפויות לסנקציות כלכליות, הלכתיות וחברתיות אם הן תרצנה למרות זאת, לבנות זוגיות חדשה. יוצא שנשים רבות, הופכות שבויות בידי בעליהן המנצלים את מצוקתן ורצונן לבנות פרק חדש בחייהן.

לגבי גברים יהודים, במקרים מסוימים יוכלו גברים נשואים שאינם יכולים להתגרש מנשותיהם, לקבל היתר מיוחד מהרבנות לשאת אישה שנייה על-פני האישה הראשונה. היתר זה נקרא היתר נישואין. לא קיימת פרוצדורה של רישום הנישואין לאישה שנייה במרשם האוכלוסין אלא של האישה הראשונה בלבד. היתר נישואין כזה של נישואי גבר נשוי לאישה נוספת קיים בישראל לגבי גברים יהודים בלבד.

אדם הנשוי נישואין קתולים לבן זוג מחוץ לגבולות ישראל, כאשר בפועל הוא חי בנפרד מבן זוגו, יוכל בתנאים מסוימים לקבל אישור מיוחד מטעם המדינה בה חי בן זוגו, המכריז על היות נישואיו ריקים מתוכן (Annulment) באופן רטרואקטיבי. עם קבלת האישור יוכל בן הזוג החי בנפרד לחיות עם בן זוג אחר ולהקים איתו משפחה באופן חוקי.

מלאה של שני בני הזוג, אין אפשרות להינשא לבן זוג אחר. אצל בני עדות אחרות, כגון קתולים לא ניתן להתגרש כלל, אצל המוסלמים, רק הגבר מגרש את האישה. לכן, לא אחת נוצרים מצבים בהם אחד מבני הזוג מסרב לשתף פעולה או שאינו יכול לשתף פעולה ובן הזוג האחר מחליט שאינו רוצה עוד לחיות איתו ובפועל מעדיף לחיות בזוגיות חדשה ואחרת.

הצוואה, כיצד עורכים אותה.

אנשים שעלולים לחשוב שאין דבר ברור ומפורש מזה הנראה לעין ובכן, גם זו טעות ואי אפשר להסתמך על צוואה מוקלטת או מצולמת בוידאו. כאמור, ישנן דרכים ברורות ומפורשות שאין לסטות מהן על מנת לערוך צוואה שיהיה לה תוקף והיא תכובד ותבוצע.

חשוב לדעת! צוואה היא בדרך כלל בבואה תמציתית של סגנון חיינו ופועל יוצא שלהם. משמע, אדם איננו יכול לצוות את מה שאין לו. צוואה מתייחסת אך ורק לרכוש שיש בידינו. ארגון משפחה חדשה פיתח מודל מיוחד של תכנון צוואה המיועד לכל אדם השוקל להכין צוואה אישית או הדדית.

בני זוג בפרק ב'

אצל בני זוג ובעיקר בני זוג החיים בזוגיות שנייה או יותר, דהיינו פרק ב' של החיים הזוגיים, הצוואה היא ברב המקרים המשך טבעי של הסכם החיים המשותפים או הסכם הממון. הצוואה הכרחית לשם השלמתם של ההסכמים שנערכו במהלך החיים. דוגמה מצוינת הממחישה את נחיצותה של צוואה כמבטאת את כוונות המצווה נמצא בסיפורם של בני הזוג עמוס ופזית. השניים היו אלמן ורווקה, שנישאו וחיו יחד באושר. לפני שהכיר את פזית, התאלמן עמוס מאשתו איתה חי שנים טובות ומאושרות. לאחר פטירתה של אשתו, ירש עמוס את דירתה יחד עם ילדיו. שנים לאחר מכן, כאשר פגש את פזית והתאהב בה, החליט שהוא חייב גם לשמור על נכסי ילדיו, כלומר על הדירה שירשו מאימם, אשתו המנוחה. בהסכם הממון, שנחתם עם פזית, נקבע שהדירה של עמוס, זו שירש מאשתו, לא תהיה חלק מרכושם המשותף שלו ושל פזית והיא תישאר רכוש הפרטי בלבד, פזית לא תוכל ליהנות ממנה. רצה הגורל, עמוס

רמי היה נשוי משך 30 שנה לתקווה ונולדו להם שלושה ילדים. במהלך חייהם ידעו יחסיהם קשיים רבים והוא גמר בליבו להשאיר אחריו צוואה על מנת למנוע מלחמות ירושה. את הצוואה ניסח בעצמו וכתב:

"את הבית לילדי לא לאשתי תקווה". בהעדר כתיבה נאותה, וסימני פיסוק, לא ניתן היה לפענח את רצונו של רמי, האם התכוון להוריש את הבית לילדיו? כפי שכתב "את הבית לילדי, ..." ולאחר מכן "לא לאשתי תקווה" או אולי הייתה כוונתו "את הבית לילדי לא" ובהמשך "לאשתי תקווה" משמע את הבית תירש רק אשתי תקווה וילדי לא. ניסוחה ותקינותה של צוואה יכולים לעשות את כל ההבדל.

אדם עורך צוואה בה הוא מבקש להוריש את הרכוש שצבר בחייו לקרוביו או אנשים שהוא מבקש להיטיב איתם אחרי שיסתלק מן העולם. הצוואה היא מסמך מחייב ויש לערוך אותה על פי חוק ולהקיף על כך במשנה תוקף, משום, שאם עורכים צוואה שלא כדון, ניתן לפסול את כולה או חלקה ובכך, לא יתמלא רצונו של האדם שנפטרו, גם אם היה כולו מלא כוונות טובות. יש אנשים הסבורים, שאם יאמרו לבני זוגם או לילדיהם מה הם רוצים שיקרה אחרי פטירתם, אז די בכך, אך לא כך הם פני הדברים. ביצוע צוואה וחלוקת ירושה יכולים להיעשות רק לאחר קבלת צו מבית משפט או בית דין דתי, אין די בכוונות טובות והדברים חייבים להיות ברורים ומפורשים. דוגמה נוספת לצוואה בלתי תקפה היא עריכת צוואה בוידאו, אנשים מקליטים את עצמם ואפילו שוכרים חברה או צוות מיוחד לשם כך ומביעים את רצונם בעל פה, תוך שהכול מוקלט ומתועד באופן גלוי ונראה לעין. בעידן המודרני, כאשר הכול גלוי וברור, יש

”הדעת מצווה על הגוף
והגוף מציינת”.
פרנק הרברט

האדם המוריש לוודא שלא תישארנה לאחר מותו שום שאלות פתוחות ושום אי-הבנות ביחס לכוונותיו ורצונותיו.

הדרכים שבהן ניתן לערוך צוואה

- צוואה בכתב יד
- צוואה בפני עדים
- צוואה בפני רשות
- צוואה בעל פה
- צוואות הדידות

צוואה בכתב יד היא צוואה שנכתבה ונחתמה על ידי המוריש עצמו. דרישות היסוד לצוואה כזו הן, שכאמור, נכתבה הצוואה על ידי המוריש עצמו בכתב ידו (ולא על ידי אדם אחר בשביל המוריש) המוריש חתם עליה והוסיף תאריך לחתימתו. מטרת הדרישות האלו היא לוודא, שהיה זה המוריש בעצמו שהביע בכתב את רצונו, ללא מעורבות של אדם נוסף. כך ניתן לדעת ללא צל של ספק כי הצוואה מבטאת את רצונו של המוריש, ללא כל השפעה או מעורבות זרה או בלתי הוגנת.

צוואה בפני עדים למרות שניתן לכתוב את הצוואה באופן עצמאי, מומלץ לדעת מהן המשמעויות הכלכליות, היבטי המס והמשמעויות המשפטיות שיש להתייחס אליהן, כיצד לנסח את הוראות הצוואה באופן שלא יעוררו מחלוקת ושרצונו של המוריש יהיה ברור; לכן, רצוי שעורך דין יהא זה שסייע בניסוח נכון ומדויק של הצוואה שיתאים גם לדרישות החוק, וגם יבטא בדיוק נמרץ את רצונו של האדם המוריש.

הצוואה אשר תודפס במקרה זה ולא תיכתב בכתב יד תיחתם על ידי המוריש בפני שני עדים, שני בני אדם בגירים וצלולים, אשר הינם אובייקטיביים לחלוטין ואין להם כל אינטרס בצוואתו של המוריש.

נפטר ופזית נותרה באלמנותה. עמוס לא השאיר אחריו צוואה ולכן ילדיו ופזית אשתו, הם יורשיו. למעשה מרגע שנפטר עמוס פקע הסכם הממון בינו ובין פזית, כדרכם של הסכמים, המתבטלים עם מותם של החתומים עליהם. פזית החליטה שכירשת מגיע לה חלק בדירתו של עמוס, כי הסכם הממון הסתיים עם מותו ונוצרה מערכת יחסים חדשה עם יעזבנו. בית המשפט גם הוא סבר, שפזית צודקת וקבע, שכל מה שהיה בהסכם הממון הסתיים ועכשיו, מאחר ועמוס לא השאיר הוראות מיוחדות באשר לירושתו, יורשת פזית את החלק המגיע לה מהעזבונו, גם אם עד מותו לא הייתה לה זכות וחלק באותה דירה, על פי ההסכם, מעתה, לאחר פטירתו של עמוס, מגיע לה לרשת את רכושו, הכולל גם את דירתה של אשתו הראשונה. בערעור שהגישו ילדיו של עמוס לבית המשפט המחוזי לא הועילו תחנוניהם. בית המשפט הוסיף ופסק; פזית זכאית לרשת את חלקה בדירתו של עמוס. סיפור זה מלמדנו עד כמה חשובה הצוואה ועד כמה יש לבטא בה את רצונו של האדם. מקום שאדם לא משאיר הוראות, בית המשפט ישלים אותן על פי חוק.

המסקנה המתבקשת מהסיפור האמיתי הזה, איננה רק שיש להכין צוואה בעוד מועד. חשוב, לא פחות, לדאוג לערוך הסכם ממון או הסכם לחיים משותפים ובנוסף לו גם צוואה, אשר תשלים את הכוונות ותשמור על הרצף של הכוונות הללו.

סוגי צוואות

צוואה היא הצהרה חוקית, אשר בה אדם המבקש להוריש את רכושו מבטא בכתב את רצונו וכוונותיו לגבי מה שיעשה ברכושו לאחר מותו. באופן זה, מבקש

צוואות הדידות צוואה הדידית היא צוואה משותפת של שני אנשים, בדרך כלל בני זוג, בה שניהם קובעים הוראות זהות שיחולו על שניהם לאחר פטירת כל אחד מהם. לדוגמה: צוואה בה שני בני זוג, אשר בבעלותם המשותפת דירה, מורישים כל האחד את חלקו (מחצית) בדירה לשני; וזאת, תוך הסתמכות שהשני מוריש, אף הוא, את חלקו שלו בדירה, לראשון. במידה ואחד מהם יערוך צוואה חדשה משלו, בה הוא מבטל את הצוואה הקודמת, אז תהיה הצוואה ההדידית בטלה גם מצידו של בן-הזוג. מדובר בהסדר חדש ומיוחד בנוף דיני הירושה: על אף שבאופן מסורתי, צוואה נחשבת למסמך אישי, שכל אדם עורך באופן עצמאי, ללא כל השפעה או התערבות של אדם או גורם אחר - כאן מדובר בצוואה שעורכים שני אנשים במשותף תוך הסתמכות אחד על השני, ותחת תנאי שהשני לא ישנה את חלקו בצוואה.

המותר והאסור לצוות בצוואה

יכול האדם המוריש בצוואה, להורות על חלוקת רכושו לאחר מותו - ורכושו בלבד! כלומר, בצוואה ניתן לכלול רק את הרכוש שהמוריש מחזיק בו ובעלותו, ואין הוא יכול להוריש רכוש שהוא שותף בו עם אדם אחר (למשל רכוש המשותף לו ולזוגתו). לגבי רכוש משותף, יוכל המוריש להוריש רק את אותו חלק מתוך הרכוש שהוא בבעלותו. טעות נפוצה היא שאדם נהנה מרכוש ואף משתמש בו, לעיתים כך בין בני זוג, ואותו משתמש, סבור שהרכוש הוא שלו ואף כותב צוואה לפיה הוא מוריש אותו.

המצווה יחתום על צוואתו בפני העדים הללו והם יצהירו ויחתמו על גבי הצוואה כי המוריש חתם בפניהם ושעשה כן ללא כל השפעה זרה, ומרצונו החופשי והמלא.

צוואה בפני רשות המוריש יכול לערוך צוואה ולהביא אותה בפני "רשות". מהי רשות? - רשות יכולה להיות כל אחד מאלה; שופט, רשם של בית המשפט, רשם לענייני ירושה, נטריון או דיין בבית דין דתי. לאחר שהמוריש יגיש את צוואתו לרשות, נציג של הרשות יקריא בפניו את תוכן הצוואה, המוריש יצהיר כי זוהי צוואתו, ונציג הרשות יאשר את הצהרת המוריש על גבי הצוואה.

צוואה בעל פה (שכיב מרע) צוואה בעל פה מתבצעת על ידי אדם, אשר אינו יכול לערוך צוואה בכתב בגלל היותו חולה מאוד או על ערש דווי, כלומר לפני מוות קרוב או שהוא סבור כי הוא עומד למות, בגלל נסיבות המצדיקות זאת. למשל: אדם חולה מאוד, חייל היוצא לקרב, אדם שנפגע בתאונת דרכים פתאומית, וכו'. זהו תנאי חשוב לתוקפה של צוואה בעל פה: יש להוכיח כי היא נעשתה בזמן שהמוריש סבר שהוא נמצא מול פני המוות, ושאלו התקיימו נסיבות אובייקטיביות אשר הצדיקו חשיבה זו.

המוריש יכול לערוך צוואה בעל-פה בפני שני עדים, וצוואה כזו תהיה בעלת תוקף למשך חודש ימים בלבד. חשוב לציין כי צוואה כזו תיבחן על ידי בית המשפט בשבע עיניים טרם יאשר אותה השופט.

הוראות מיוחדות בצוואה

צוואה יכולה לכלול הוראות מיוחדות הנוגעות לטיפול ברכוש ולאופן בו יעבר הרכוש ליורשים, למשל במקרים הבאים:

נאמנות – ניתן לצוות על החזקתו, של הרכוש או כספים ברכוש, בנאמנות עד שיגיעו היורשים לגיל מסוים או עד שיעמדו בתנאים מסוימים;

יורש אחר יורש – הורשת הרכוש ל-א' למשך ימי חייו, ולאחר מכן ל-ב'; קביעה, מי יהיה היורש לאחר שהיורש - הנהנה הראשון, יסתלק גם הוא מן העולם.

מותו של יורש – התייחסות לאפשרות שיורש מסוים לא יהיה בחיים בעת מות המוריש, ולפיכך הורשת חלקו בעיזבון תהיה למישהו אחר;

מנהל עיזבון – מינויו של אדם ספציפי לתפקיד מנהל עיזבון, לטפל בחלוקת הרכוש ולנהל את הסידורים המיוחדים שהמוריש מבקש לעשות ברכושו לאחר מותו. יש לדעת כי תפקיד ניהול עיזבון הוא תפקיד אחראי ולעיתים מחייב בעלויות שכן מתוך כספי העיזבון.

אפוטרופסות – מעבר לנושא חלוקת הרכוש, יכול המוריש בצוואתו להורות על מינוי אפוטרופוס לילדיו שהינם קטינים, ולהביע את רצונו לגבי האופן בו טפל האפוטרופוס בילדיו.

חשוב לדעת! אדם העושה צוואתו, חייב לבדוק את זכויותיו ברכושו ולוודא כי מה שהוא מוריש בצוואתו אכן הוא רכוש, שיש לו אכן זכויות בו והוא רשאי להוריש אותו.

שמירה והגנה על הזכויות הרכושיות בהסכם:

כאשר שני אנשים חיים בזוגיות, לעיתים קרובות חלוקת הרכוש ביניהם אינה ברורה למתבונן מבחוץ, וקשה לקבוע מה מרכושם היה משותף ומה נשאר נפרד. לכן, על מנת להבטיח את זכויות יורשי המוריש ברכוש שהוא משותף למוריש ולבן או בת זוגו, על המוריש להסדיר, בעוד מועד, את מערכת היחסים הרכושית בינו ובין בן או בת זוגו. הסדרת ענייני הרכוש המשותף נעשית בדרך של

הסכם חיים משותפים או הסכם ממון.

על מנת ליצור הרמוניה ורציפות בין הסכם הממון לבין הצוואה ולמנוע התנגשות בין הצוואה לניהול החיים המשותפים, יש להכין צוואה המבטאת את רצונו של האדם להוריש את רכושו האישי לאחר מותו, בהתאם לאופן שבו ניהל את רכושו במהלך חייו. בהיעדר צוואה או סתירה בינה לבין הסכם הממון קיימת אפשרות שיופר האיזון ולא תהיה המשכיות.

זכויות בן-זוג בירושת בן-זוגו כשיש יורשים נוספים

הילדים כי הם היורשים הבלעדיים בטענה כי מערכת היחסים עם בת זוגו האחרונה, לא בשלה מספיק והיא למעשה הייתה חברתו בלבד. משום כך, העדיפו הילדים לראות באמם, אשתו הראשונה, יורשת של מחצית רכושו יחד איתם. לימים פנו הילדים לבית המשפט, אך לא עלה בידם להרים את נטל ההוכחה, שאמם היא אכן היורשת. לו רצה כך, אמר בית המשפט, היה נפתלי, מכין צוואה ומשלא עשה כן, בית משפט לא יעסוק בניחושים שלך התכוון. בית המשפט הגיע למסקנה האחת

בהיעדר צוואה, רכושו של אדם שנפטר, יחולק בין קרובי משפחתו. על פי החוק, היורש הראשון במעלה הוא בן זוגו של המוריש, היות ומדובר באדם הקרוב אליו ביותר. ההנחה היא שחזקה, שהמוריש התכוון להשאיר את עיקר רכושו לבן או בת זוגו. נפתלי היה איש עתיר נכסים אשר חי עם שלוש נשים, בגירושיו מנשותיו הראשונות, הגיע להסדרי רכוש לפיהם, העביר לידיהן כספים ורכוש באופן מסודר. עם פטירתו, באופן מפתיע, לא השאיר אחריו צוואה וכשביקשו יורשיו לרשת אותו, סברו

”מותי בא לי פתע
כאחד האדם ידעתי כי קרב
ושבע חייתי
בתום בעוז ובתפארת
בכחול ובירוק
ובטעם המסתורין של הדבש
ושל היפה”
יוסף שריג

ראשון בקבלת נתח הירושה לפי סדר החשיבות, יהיה בן זוגו של המנוח, חלקו יקבע, בהתאם למעמד של יתר היורשים וקרבתם למנוח. אם לא היו למנוח קרובים, יירש בן הזוג את כל הרכוש. כאשר יש למנוח קרובים בנוסף לבן זוג, תהיה ירושתם בהתאם לקרבתם המשפחתית.

ילדים, אם למנוח היו ילדים - בן הזוג יקבל את מחצית הרכוש. הילדים הם הבאים בתור בסדר היורשים, והם יקבלו את המחצית השנייה של הרכוש.

הורים, אם למנוח לא היו ילדים, והיו לו הורים - בן הזוג יקבל מחצית וההורים יקבלו מחצית.

נכדים, אם למנוח לא היו ילדים או הורים, אך היו לו נכדים - בן הזוג יירש מחצית, הנכדים יירשו מחצית.

אחים ואחיינים, אם למנוח לא היו ילדים, הורים או נכדים, אך היו לו אחים, אחיינים או הורי-הורים - בן הזוג יירש שני שלישים מהרכוש, וקרובי המשפחה האחרים יורשים שלישי.

והיחידה, האישה הראשונה כבר מזמן איננה חלק מן הירושה, הם התגרשו וכל יחסים רכשיים אם היו ביניהם, הסתיימו מזמן כאשר נפרדו.

החוק קובע כי בן זוגו של אדם יורש את כל מיטלטליו, כולל המכונית וכמובן רכוש אחר, שהיה לו בבית המגורים המשותף, לו ולבן הזוג. הכוונה לתכולת הדירה, דברים אשר מקובל על פי הנסיבות שהם מהווים חלק ממשק הבית.

במידה והיו בני הזוג נשואים, או מצויים במערכת יחסים שהחוק מכיר בה כמקבילה לנישואין, כגון ידועים בציבור, יירש בן הזוג הידוע בציבור גם את דירת המגורים המשותפת אשר בה התגוררו יחד, הוא והמוריש.

חשוב לדעת! בני הזוג שאינם נשואים החיים ביניהם במערכת יחסים זוגית **כידועים בציבור**, רוכשים זכויות גם בירושה - אלא שהדברים לא ברוחים מאליהם ולכן, חשוב מאד שיערכו ביניהם הסכם חיים משותפים וינפיקו **תעודת זוגיות**. ההסכם יסייע להם להציג את זוגיותם בפני המוסדות, כך שביום שיידרשו להוכיח את זוגיותם לצורכי זכויות ירושה, יהיו הדברים ברוחים ומוסדרים באופן המשתווה לירושת בני-זוג נשואים!

זכויות כלכליות של בן- הזוג לאחר פטירת בן-זוג

אלמנה/ה מטעם ביטוח לאומי, קרנות פנסיה, מקום העבודה וכיו"ב. כל זאת משום שלמוסדות השונים אין מידע אודות חייו הפרטיים של האדם וההנחה היא שהרישום הוא אכן המצב העובדתי, אלא אם הוכח אחרת.

משנוכחנו לדעת שהרישום קובע, נביא לפניכם מספר דוגמאות היכן תוכל, בת הזוג נורית כמו כל אלמנה או אלמן, לדרוש את זכויותיה, עם פטירתו של משה;

המוסד לביטוח לאומי

המוסד לביטוח לאומי, הוא מנגנון שמטרתו להגן על אזרחי המדינה במישור הכלכלי. הביטוח הלאומי מספק רמות שונות של הגנה כלכלית ומזכה את האזרח בתשלומים שונים בהתאם למצבו האישי. בין מצבי הזכאות, נכללים תשלומים הנובעים מזכויות אדם כבן זוגו של מבטח בביטוח לאומי. כך למשל, במקרה של אסון משפחתי, כגון מות מפרנס המשפחה או תשלומי פנסיה לאחר פרישה לגמלאות, פגיעה בשל מלחמה או פעולת טרור.

במדינת ישראל, מעניקה המדינה באמצעות המוסד לביטוח לאומי, קצבת פנסיה לכל הקשישים, שעברו את גיל הפרישה הקבוע בחוק. התשלום לביטוח לאומי בישראל, מונהג כתשלום חובה והוא תשלום המנוכה משכרו של העובד מידי חודש. לכן, זכאותו, היא חלק מן ההטבה אותה הוא מקבל, על כך ששילם לביטוח לאומי במשך שנות עבודתו.

הזכויות הכספיות לבן זוג (כולל ידוע/ה בציבור)

"קצבת שאירים" קצבה, היא סוג של תשלום (סכום כסף המשולם באופן קבוע, בדרך כלל תשלום חודשי) תקופתי, שאינו פנסיה שמשלמת המדינה לתושביה הזכאים לכך, לפי קריטריונים

משה ונורית חיו יחד שבע שנים. בעבר היה כל אחד מהם נשוי באושר לבן ובת זוג, אלא שהם התאלמנו מבני זוגם בהיותם בני שישים פלוס ולשמחתם הרבה מצאו עצמם שוב בזוגיות מאד מאושרת. לכל אחד מהם היו ילדים מנישואיו הקודמים, הילדים עצמם כבר בגרו והיו בעלי משפחות ושמחו מאד שלהוריהם חיים מאושרים עם בני זוג חדשים. לאחר שבע השנים הטובות עם נורית, לקה משה בליבו ומצבו הבריאותי הלך והתדרדר וכעבור חודשים ספורים נפטר. עם פטירתו חשבה נורית, כי היא זכאית לזכויות מסוימות אף שלא הייתה אשתו, משה היה פנסיונר בעת פטירתו ונורית התעניינה לדעת אם תוכל להמשיך ולקבל את דמי הפנסיה שלו, היא גם רצתה לדעת אם המוסד לביטוח לאומי יכיר בה כאלמנה לצורכי קבלת קצבת השאירים. מסתבר, כי "גורלה" של נורית לעניין קבלת הזכויות, תלוי עתה בדבר אחד בלבד, אם יכירו בה כבת זוגו של משה או לא. כאמור משה ונורית לא נישאו אף פעם וכך העדיפו לחיות. יש לזכור כי גם בני זוג שלא נישאו באופן רשמי זכאים לזכויות כלכליות לאחר הסתלקותו של בן זוגם, אלא שמסלול הזכאות קצת שונה ויש להיערך לו מראש, כאשר שני בני הזוג בחיים.

כאשר אדם נפטר והיה נשוי יוכל בן זוגו לקבל זכויות כלכליות וסוציאליות על בסיס העובדה שהוא רשום כמי שהיה נשוי לבן זוגו. רישום רשמי של נישואין די בו כדי להוכיח כי לנפטר היה בן זוג.

חשוב לדעת! אדם שנפרד מבן זוגו ומעולם לא התגרש ממנו באופן רשמי, אף על פי שהוא חי בנפרד ממנו, חייב להסדיר את פרידתו בגירושים רשמיים. אדם שלא מסדיר את העניין, יחשב כאדם נשוי ובן זוגו יהיה מזכויות כלכליות שונות, הניתנות

”לפעמים אני חושב שאתה פשוט צריך להילחם על הזכויות שלך. לא חשוב מה הזכויות, או נגד מי. תמיד עדיף לצאת בסערה ולטרוק את הדלת.”

ג'ק הנדי

”שיקום מקצועי ודמי מחיה לאלמנים”

ואלמנות” סיוע כספי זה, ניתן לאלמן/ה שהוכר כזכאי לשיקום תעסוקתי והכשרה מקצועית באמצעות אגף השיקום של המוסד לביטוח לאומי ואשר עומד בכל התנאים הבאים:

- האלמן/ה חסר/ה מקצוע או אינו מתפרנס/ת ממקצועו מספיק למחייתו/ה.
- האלמן/ה זקוק/ה להסבה מקצועית עקב התאלמותו/ה.
- האלמן/ה אינו/ה זכאי להכשרה מקצועית מתוקף חוק אחר.
- פקיד השיקום קבע שהאלמן/ה מתאים/ה להכשרה מקצועית.

”מענק פטירה” יקבל בן זוגו של אדם שנפטר, אם בן-הזוג שנפטר היה זכאי לפני פטירתו לאחת או יותר מקצבאות, כגון, קצבת זקנה, קצבת שאירים, קצבת נכות כללית, מענק עידוד או שירותים מיוחדים לנכים, בן-זוגו, יהיה זכאי אפוא, לקבל מענק חד-פעמי מהמוסד לביטוח לאומי. מענק הפטירה, משולם בדרך כלל באופן אוטומטי ואין צורך להגיש תביעה. יש להציג תעודת פטירה אותה מנפיק משרד הפנים. החל מיום 1.1.2011 עומד גובה המענק על סך 8,260 ₪, סכום זה מתעדכן מידי תקופה.

מענקים והטבות – הנחה בתשלום ארונה

אלמן, אלמנה והורים שכולים, זכאים להנחה בתשלום מסים לעיריות או לרשויות המקומיות. ההנחה ניתנת על פי רשימת זכאים, שיעביר המוסד לביטוח לאומי לרשויות המקומיות אחת לשנה.

שונים. כזו היא קצבת השאירים, הניתנת כל חודש לכל אלמן או אלמנה של אזרחי המדינה. סכום הקצבה, נקבע לפי גילו של האלמן/ה ומספר הילדים שנותרו עימו. בנוסף, ישנה תוספת לאלמן/ה של אדם שהיה מבטוח בביטוח הלאומי 11 שנים או יותר לפני פטירתו. קיימת גם קצבת שאירים מיוחדת לאלמן/ה של תושב שלא היה מבטוח. אלמן/ה ייחשב גם בן זוג של אדם, שהיה ידוע בציבור שלו, אבל זאת כאמור, יש להוכיח.

”מענק שאירים” מענק, הוא תשלום חד-פעמי הניתן לבעל זכות. במקרה זה מדובר במענק הניתן לקרובי משפחתו של אדם שנפטר. המענק, שווה לסכום של קצבה חודשית והוא משולם לבן הזוג במשך שלוש שנים בלבד. מענק השאירים, ניתן רק בהתאם לכללים ולזכאים, כפי שקבע אותם המוסד לביטוח לאומי, כגון; אלמן מתחת לגיל 40 ללא ילדים או אלמן עם ילד שקיבל קצבת שאירים, ומאוחר יותר כשהילד כבר בגר הופסקה הקצבה, משום שהאלמן עצמו בעל הכנסה גבוהה (אם ייקבע בעתיד שהוא שוב זכאי לקצבת שאירים, ינוכה המענק מהקצבה).

”מענק חימום” מענק החימום הוא מענק משפחתי. מענק זה משלם המוסד לביטוח לאומי פעם בשנה, בחודש אוקטובר, הוא משולם רק למי שמקבל קצבת שאירים ועומד בכל התנאים הבאים:

- האלמן/ה הגיע לגיל פרישה.
- האלמן/ה מקבל תוספת השלמת הכנסה לקצבת השאירים בחודש אוקטובר/נובמבר/דצמבר באותה שנה.
- האלמן מתגורר לפחות חודשיים באזור שמוגדר כ”קר”, על פי חוק הבטחת הכנסה.

המנוח, האם הייתה קיימת עילת פינוי לדייר המנוח, האם הדייר המנוח היה דייר חתום על חוזה דמי המפתח, האם בן הזוג התגורר עמו יחד לפחות ששה חודשים לפני פטירת הדייר וכו'.

דיור אלמן בשכירות רגילה

זכותו של בן זוג שהתאלמן להמשיך ולהתגורר בדירה בדמי שכירות רגילה, תקבענה לפי חוזה השכירות. יש משמעות לשאלה, מי מבני הזוג חתם על חוזה השכירות ומה היו תנאי השכירות. בהתאם לכך יקבע, אם יוכל האלמן/ה להמשיך להתגורר בדירה.

חשוב לדעת! בן זוג איננו יורש זכויות שכירות זכויות השכירות הן זכויות זמניות המאפשרות לאדם להתגורר בנכס מקרקעין של אחר, עם הסתלקותו של אדם, אין בן זוג נכנס בנעליו, לשם כך, חייבת להיות הוראה מיוחדת.

זכויות כספיות בבנק

בפקודת הבנקאות מופיע סעיף הנקרא "אריכות ימים", משמעות הדבר שכאשר נפטר אחד מבני הזוג, בן הזוג הנותר בחיים, רשאי להמשיך ולפעול **בחשבון הבנק המשותף** ללא הגבלה. משמעות הדבר שהבנק מאפשר לבן הזוג שנותר בחיים לפעול בחשבון מבלי שהבנק יהיה חשוף לתביעה מצד יתר היורשים. כלומר, האלמן/ה, יוכל למשוך את כל הכספים המצויים בחשבון הבנק המשותף, והבנק לא יוכל למנוע זאת. יש לסייג את הנאמר כאן, למקרה שבו למנוח, היו חובות כלפי יורשים מכוח החוק או על פי צוואה, במקרה זה, יצטרך האלמן/ה להתקזז איתם, מתוך העיזבון.

חשוב לדעת! על מנת שהנותר בחיים בין בני זוג,

את שיעור ההנחה, קובעות הרשויות המקומיות, לפי מספר החדרים ומספר הנפשות המתגוררות בדירה. אישור חד פעמי (עד שתוסדר ההנחה באמצעות רשימת הזכאים) אפשר לקבל במחלקת נפגעי פעולות איבה, בסניף הקרוב למקום המגורים.

אלמנים המקבלים השלמת הכנסה זכאים לעיתים להנחות נוספות:

אגרת רדיו וטלוויזיה – הנחה של 50% בתשלום, אם האגרה משולמת במועד. ההנחה ניתנת אוטומטית ע"י רשות השידור.

מסים עירוניים (ארנונה) הנחות בתשלום לפי חוקי הרשות המקומית, לאלמנות או אלמנים בגיל פרישה.

קופות החולים – הנחה של 50% בתרופות השונות, לנשים בגיל 60 וגברים בגיל 65.

זכויות דיור

אדם שלא השאיר אחריו צוואה בה הוא מוריש לבן זוג את זכויותיו בדירת המגורים וכספו, יינה בן הזוג הנותר בחיים מזכויות ירושה (ראה פרק זכויות בן זוג בירושת בן זוג). ישנן זכויות דיור לאלמנים, מכוח היותם בני זוג של הנפטר גם בנכסים שלא הייתה לנפטר זכות בעלות מלאה בהם.

זכויות מגורים בדיור מוגן

חוק הגנת הדייר קובע, כי דייר מוגן שהתגורר בדירה מוגנת ונפטר, יהיה בן-זוגו לדייר מוגן, ובלבד שהשניים היו בני-זוג לפחות ששה חודשים סמוך לפטירת הדייר והתגוררו יחד בתקופה זו.

זכויות אדם שהתאלמן להמשיך ולהתגורר בדירת בן זוג תלויה במספר תנאים, כגון; האם לאלמן/ה יש דירה אחרת למגורים, מה היו זכויותיו של הדייר

תקנון המחייב אותה ביחס לכלל העמיתים. מומלץ לכל אחד לעיין בתקנון וללמוד את הוראותיו ביחס למעמדו וזכויותיו של בן זוג, בפרט כאשר מדובר בבן זוג ידוע בציבור.

חשוב לדעת! תקנון קרן הפנסיה ניתן לשינוי באישור האוצר. הקרן מחויבת שלא להיכנס לגרעון אקטוארי (עתידי) ולכן, יתכן שהאוצר יחייב את הקרן לקצץ בקצבאות שלה. האוצר רשאי ואף מבצע לא אחת, רפורמות בכלל קרנות הפנסיה ולעיתים שינויים אלה פוגעים בעמיתים. לעומת זאת, פוליסת קצבה שנעשית במסגרת חברת ביטוח, היא חוזה מחייב וחברת הביטוח חייבת לעמוד בו והאוצר אינו יכול להכניס בו שינויים בדיעבד. זהו אולי היתרון המשמעותי ביותר של פוליסת קצבה על פני קרן פנסיה. כאשר האוצר מכניס רפורמות בביטוחי המנהלים, הרפורמות הללו חלות ומתייחסות רק לגבי פוליסות חדשות, שיונפקו החל מכניסתה של הרפורמה לתוקף ולא נוגעות לתוכניות קיימות.

זכויות בן זוג לקבל פיצויי פיטורין של בן זוג שנפטר

רינת ומשה, היו נשואים 33 שנים עד שהתגרשו, לימים נישא משה לרחל עמה הספיק לחיות 5 שנים עד לפטירתו. משה אקדמאי מומחה בתחמום עבד משך כל שנות עבודתו בחברה ציבורית וצבר בנוסף למשכורתו היפה גם זכויות פנסיוניות גמולים וביטוחים שונים בעלי שווי כספי רב. עם פטירתו התעוררה השאלה מי יינה מן הכספים המגיעים לו בזכות הזכויות הסוציאליות שצבר ולא מימש כגון הפרשי שכרו, פיצויי הפיטורין, ימי חופשה ועוד. את הכספים הללו ביקשו לקבל שתי נשותיו הראשונה והשנייה.

יוכל להמשיך לפעול בבנק, יש לוודא שבהסכם המקורי בין בעלי החשבון המשותף והבנק, קיים סעיף אריכות ימים, שהפטירה לא תשפיע על בן הזוג הנותר בחיים להמשיך לבצע פעולות בחשבון.

זכויות האלמנים, בקרנות פנסיה ובפוליסות קצבה

פנסיה, היא סוג של גמלה, המשולמת, בדרך כלל לעובדים שכירים עבור תקופת עבודתם אצל המעסיק, בין אם מדובר במעסיק ציבורי ובין אם מדובר במעסיק פרטי. פנסיה משולמת גם לעובדים עצמאים, אשר נהגו להעביר תשלום קבוע כחסכון לפנסיה לאחת מקרנות הפנסיה בישראל.

קרן הפנסיה משלמת לחוסך, הנקרא "עמית", החל מגיל הפרישה (לאישה מגיל 64 שנים ולגבר מגיל 67 שנים) לכן, אם מועד עזיבת מקום העבודה, מתבצע לפני גיל הפרישה, ניתן להעביר את הזכויות הפנסיוניות למקום העבודה החדש. כיום המדינה מחייבת כל עובד, גם אם עצמאי, להבטיח עצמו בחסכון פנסיוני למועד גיל הפרישה. בעקבות השינוי בחוק, אדם יכול לדאוג לעצמו לחסכון פנסיוני גם באמצעות ביטוח מיוחד - **פוליסת קצבה**, חסכון שנעשה במסגרת אחת מחברות הביטוח. כאשר מבטוח נפטר, בן זוגו ימשיך לקבל את גמלת הפנסיה לאחר הסתלקותו, ואם היו לנפטר ילדים, יקבלו גם ילדיו גמלה קבועה (עד גיל 18 או 21 או אם אינם מסוגלים לכלכל את עצמם) ואף אנשים נוספים התלויים באותו אדם שנפטר כדי להמשיך ולהתקיים. השאירים אינם מקבלים את הסכום המלא של הגמלה שנצברה בקרן הפנסיה, אלא אחוז מסוים ממנה (משתנה בהתאם לתקנון קרן הפנסיה).

תקנון קרן הפנסיה כל קרן פנסיה פועלת לפי

פיצויים מעבודה

חוק פיצויי פיטורין קובע - אם נפטר עובד, ישלם המעביד לשאריו (קרוביו התלויים בו שנותרו בחיים אחרי פטירתו) פיצויים כאילו פיטר אותו. מכאן יש להניח כי אשתו הראשונה עמה חי את מרבית חייו לא תיהנה מהם, אולם אשתו השנייה כן תוכל לתבוע אותם. גם לו היה חי עם רחל בת זוגו השנייה, ללא נישואין אלא כידועה בציבור, היא הייתה זכאית לפיצויים הללו.

חשוב לדעת! כל עוד אשתו הראשונה של משה, רינת, איננה נתמכת על ידו (כמו בתשלומי מזונות) היא לא זכאית לכספי הפיצויים ורק רחל תהיה זכאית להם, אולם אם הוא תמך ברינת עד מותו, יהיה צורך להמשיך בתמיכה ורק לאחר מכן תוכל רחל האישה השנייה להינות מהיתרה.

תשלומים מטעם משרד הביטחון, לבן זוג שהתאלמן

משרד הביטחון של מדינת ישראל דואג לבני משפחות החיילים, הפצועים, הנעדרים והחללים. כאשר מתרחש אסון, כמו פטירה של חייל בשירות חובה או מילואים, מסייע המשרד לבני המשפחות השכולות. תחילה, יש לעמוד בקריטריונים לקבלת **הכרה בזכאות**. "אגף השיקום" אחראי להכיר בבני המשפחות כזכאים בהתאם לתנאים הקבועים בחוק. בנוסף, בני משפחות שכולות זכאים לקבל מאגף השיקום סיוע בהצחה אישית, ולאחר מכן במספר נוסף של תשלומים ושירותים.

תגמולים כספיים - הורים שכולים ואלמנות, זכאים לתגמולים חודשיים.

שירותים סוציאליים וטיפול פסיכולוגי - בני המשפחות השכולות, זכאים למגוון שירותים סוציאליים.

הטבות שונות - תקנות שונות מסדירות את

ההטבות להם זכאים הורים שכולים ואלמנות. למשל; הנחות ברכישת רכב, החזרים עבור טיפולים רפואיים ועוד.

תהליך הטיפול בפנייה להכרה בזכויות כאלמנת צה"ל ויתום צה"ל, מותנה במילוי טופס פנייה להכרת זכויות על-פי חוק משפחות חיילים שנספו במערכה.

קצין התגמולים אחראי על הטיפול בעניין זכויותיהם של האלמנים והיתומים ויש להעביר לידיו את כל המסמכים הנדרשים להוכחת המצב. קצין התגמולים הוא הגורם המוסמך לקבוע את מעמד המבקשים. טופס הפנייה להכרה בזכויות, נמסר לאלמן/ה על-ידי העובד הסוציאלי המגיע לבית המשפחה, מייד לאחר תקופת האבל.

תגמול חודשי וגילום קבוע של הטבות - כל

אלמן/ה משרד הביטחון זכאי/ת לתגמול חודשי קבוע. התגמולים משולמים מיום פטירת בן הזוג, בתנאי שהוגשה פנייה להכרה תוך שנה מיום הפטירה. אם הפנייה להכרה הוגשה לאחר למעלה משנה מיום הפטירה, ישולמו התגמולים, רק מיום הגשת הפנייה. גובה התגמול, מבוסס על שכר עובדי המדינה בדירוג המנהלי והוא נקבע בהתאם לגילו/ה של האלמן/ה, מספר היתומים וגילם. התגמול אינו נחשב כהכנסה חייבת והוא פטור מתשלום מס הכנסה. אלמן/ה ללא ילדים, זכאי/ת לתגמול חודשי בשיעור של 98% מהתגמול הניתן לאלמן/ה שילדיו/ה בגרו. אלמן/ה ללא ילדים שמלאו לו/ה 60 זכאי/ת לתוספת גיל של 10%.

מענק הבראה לאחר אסון ו-קצובת הבראה

שנתית - המענק משולם באופן אוטומטי, בחודש השלישי לאחר תשלום התגמול הראשון. אלמן/ה זכאי/ת לקבל 'קצובת הבראה' המשולמת אחת

מתגוררת/ בחו"ל, החזר הוצאות בגין לימודי נהיגה לאלמן/ה וכיוצ"ב.

הטבות שונות - אלמנות ויתומים עד גיל 18, מקבלים תוספת קבועה לתגמול החודשי הכוללת הטבות כמו; עוזרת-בית לאלמנה שעובדת, מטפלת לאלמנה יולדת, עוזרת-בית לאחר הלידה, מימון לגן-ילדים, מענק קיץ ליתום, מענקים לספרי לימוד, שיעורי עזר ליתומים, מענק חוגים, טיפול שיניים, החזר מס-קנייה על פריטים לשימוש אישי, התקנת טלפון והעתקתו, מענק שנתי עבור דמי שימוש בטלפון. סכום התוספת מתעדכן מעת לעת.

חזרה לזכויות אלמנה בעקבות גירושין או מות בן זוג אלמן/ה שנישא/ה ונישואיו/ה הסתיימו או בגירושין מן הזוג, או עקב פטירתו, זכאי/ת לחזור לזכויותיו/ה כאלמן/ת צה"ל. אלמן/ה בן/בת פחות מ-65 שנה, שנישא/ה ואשר נישואיו/ה הסתיימו כתוצאה ממות בן-הזוג, זכאי/ת לחזור לזכויותיו/ה כאלמן/ת צה"ל.

חשוב לדעת! יש לעדכן את יחידת התגמולים במשרד הביטחון לגבי כל שינוי במצב המשפחתי, שינוי כתובת, שינוי במס' טלפון, שינוי בחשבון הבנק וכל זאת תוך 21 חודשים ממועד השינוי. אי עדכון הפרטים הללו עלול לפגוע בתשלומי הזכאות.

מענקים והטבות - הנחה בתשלום ארונה

אלמן, אלמנה והורים שכולים, זכאים להנחה בתשלום מסים לעיריות או לרשויות המקומיות. ההנחה ניתנת על פי רשימת זכאים שיעביר המוסד לביטוח לאומי לרשויות המקומיות אחת לשנה. את שיעור ההנחה קובעות הרשויות המקומיות לפי מספר החדרים ומספר הנפשות המתגוררות בדירה.

לשנה בתגמולי חודשי יוני. קצובת ההבראה מחושבת עבור שמונה ימי הבראה על בסיס תעריף של יום הבראה המשולם לעובדי מדינה.

דמי ביטוח בריאות - אלמן/ה זכאי/ת להשתתפות במימון דמי ביטוח בריאות.

אלמנה חסרת הכנסה או אלמנה המוכרת לתגמולים בלבד שאין לה מקור לניכוי דמי ביטוח בריאות לביטוח הלאומי, כגון קצבאות הביטוח הלאומי - תנוכה עבורה מחצית מסכום הביטוח, מהתגמול החודשי, ותועבר לביטוח לאומי בתוספת השתתפות בסכום זהה של משרד הביטחון, זאת, עד למועד קבלת קצבת גיל פרישה על פי חוק ביטוח לאומי.

אלמן/ה המקבלת קצבת זקנה - תקבל/יקבל ממשרד הביטחון השתתפות בגובה מחצית מדמי ביטוח הבריאות שהיא/הוא חייב/ת, במסגרת התגמול החודשי.

תוספת תגמול לאלמנה הרה ואלמנה שילדה

אלמנה הרה, היא מי שביום מותו של הנפטר הייתה הרה ממנו, זכאית לתוספת תגמול החל מהחודש השביעי להריונה ועד הלידה. לצורך קבלת התוספת עליה להמציא אישור רפואי בו מצוין חודש הריונה.

אלמנתו של נפטר, שהייתה בהריון בעת שהתאלמנה זכאית למענק לידה מיוחד. המענק הינו בגובה 3 חודשי תגמול של אלמנה ללא ילדים. גובה המענק הינו אחיד וקבוע בין אם נולד ילד אחד או יותר. לצורך קבלת המענק עליה להעביר למשרד הביטחון תעודת לידה של היילוד.

מענק למימון הוצאות מיוחדות מענק זה, משולם אחת לשבע שנים ממועד ההתאלמנות. הוא כולל סיוע חודשי בדמי נסיעות כאשר האלמן/ה

מזונות אלמנה מהעיזבון וזכות האלמנה לכתובה.

אם הוכרזה האלמנה בבית הדין הרבני, קודם לפטירת בעלה, כאישה מורדת על פי ההלכה היהודית- (הכוונה לאישה המסרבת לקיים את עבודות הבית או לקיים עם בעלה יחסי אישות). לרונית כדאי לדעת כי בתי המשפט מפרשים סעיף זה בצמצום, כלומר, הנטייה של בתי המשפט היא, שלא לשלול את הזכות למזונות וכל עוד לא הוכרזה האישה כמורדת, היא תהיה זכאית למזונות מהעיזבון לפי החוק.

מתי מקבלת האלמנה מזונות מהעיזבון ומהם השיקולים הקובעים את זכותה זו

השיקולים הנלקחים בחשבון בחישוב הזכות למזונות האלמנה מן העיזבון מבוססים על רשימה מפורטת למדי של תחשיבים כלכליים, על מנת להגיע לאזון הנכון, כך למשל, יש חשיבות לנושאים הבאים; שווי העיזבון, זכות האלמנה לירושה, זכות האלמנה לקצבאות, הכנסות האלמנה, רמת החיים של האלמנה ושל בן זוגה המוריש לפני מותו, בחינת השינויים שחלו בצרכיה של האלמנה עקב מות המוריש, הכנסותיה של האלמנה ממשלח ידה, מזונות שהאלמנה זכאית לקבל לפי חוק ובין היתר, גם לפי זכאותה של האלמנה מהכתובה.

הדין לגבי אלמנה שהתחתנה בשנית

לעיתים, הזכויות למזונות מן העיזבון יינתנו כמענק חד פעמי גם לאלמנתו של המוריש שנישאה בשנית לבן זוג אחר, אם בית המשפט סבור שצורך לעשות זאת ותוך התייחסות לזכויותיהם של ילדי המוריש במקרה של ילדים קטנים או ילדים הסמוכים על שולחנו.

מה יכלול מזונות מהעיזבון

חשוב לדעת! האלמנה זכאית בנוסף למזונות מן העיזבון, גם לדמי הכתובה, במידה ונישאה ברבנות. מדובר בהוכחה נוספת לחשיבותו של שטר הכתובה כמסמך משפטי מחייב. למעשה,

רוני ורונית אהרונים, נישאו זה לזו, בתחילת שנות השבעים והיו זוג משמיים. הם הקימו משפחה לתפארת - בית בפרברים, שלושה ילדים וגם כלב. אולם במשך השנים, יחסיהם של בני הזוג עלו על שירטון. הם מעולם לא נפרדו, אך הם הרבו לריב וכמעט ולא דיברו ביניהם. לאחר שלושים שנות נישואין, נפטר רוני במפתיע. טרם פטירתו, הוא ערך צוואה, ורונית התאכזה לגלות כי הוריש את כל רכושו לשלושת ילדיהם ולה לא הותיר דבר. מה הן הזכויות המגיעות לרונית מעיזבונו של רוני במקרה כזה?

במקרים מסוימים זכאית האלמנה, למזונות מעיזבונו בן זוגה. מוסד המזונות מן העיזבון מהווה חריג לכלל המשפטי, לפיו, מצווה לקיים את דבר המת. הרעיון העומד מאחוריו, הוא סוציאלי, למנוע מצב בו האלמנה תהפוך להיות לנטל על החברה.

מזונות האלמנה על פי חוק הירושה ישולמו לה, בתנאים מסוימים, לאחר פטירת בן זוגה. על פי חוק, במותו של אדם, חלה חובת תשלום המזונות על עיזבונו, כלומר, יש לשלם לאלמנה קצבה חודשית ולעיתים סכום כספי חד פעמי, מן הרכוש והנכסים שהשאיר המנוח אחרי מותו.

יש לציין, כי הזכאות לקבל מזונות מן העיזבון, ניתנת לא רק לאשתו של המנוח, אלא גם לידועה בציבור של המנוח, כאמור, מי שחיה חיי זוגיות עם המנוח וניהלה איתו משק בית משותף, מבלי שהייתה נשואה לו וזאת, כל עוד אף אחד מבני הזוג לא היה נשוי לאדם אחר.

חשוב לדעת! זכות קבלת המזונות אינה מוחלטת, היא ניתנת, רק אם האלמנה נזקקת למזונות. מזונות מן העיזבון יינתנו רק אם האלמנה אינה יכולה לספק בעצמה את צרכיה ההכרחיים, וכן, אם לפני מות המוריש, לא נשללה מהאלמנה הזכות לקבלת מזונות. שלילת הזכות לקבלת מזונות יכולה להיות

”אין מנכים מפיצויים שאלמנה זכאית להם
בשל סיכוייה להינשא בשנית. כיום קוראים
לכך כבוד האדם”. חיים ברנזון

זכות המגורים בדירת המגורים המשותפת איננה תלויה במזונות מהעזבון

מזונות מן העזבון אינם פוגעים בזכות האלמנה להמשיך לגור בבית בעלה אפילו במקרים שאינה זכאית למזונות מהעזבון. דין מדור האלמנה בבית בעלה, הוא דין מיוחד העומד בפני עצמו ומוסיף על זכותה הכללית למזונות מהעזבון.

כיצד מחשבים את כספי הכתובה

ערכו של סכום הכסף שעליו התחייב החתן תחת החופה אינו שווה לערכו בשעת התאלמנותה של האישה שהייתה כלתו. על כן, ערכאה שיפוטית, היא זו שתקבע בסופו של דבר את גובה הסכום כך, שערכם יהיה ריאלי נכון להיום.

גביית כספי הכתובה

גביית הכתובה תיעשה אך ורק מתוך נכסי העזבון. מכאן שאם אין עזבון לא ניתן יהיה לגבות את הכתובה. בנוסף, במידה וחובות הנפטר גבוהים מעזבוננו, לא תוכל האלמנה לגבות את כספי כתובתה מן העזבון והיא תהפוך להיות נושה, יחד עם שאר נושי העזבון.

גביית חובות מהעזבון לפי סדר העדיפות

תחילה יסולקו חובות העזבון, הנובעים מכיסוי הוצאות הלווית הנפטר והוצאות קבורתו, הקמת מצבה וכדומה. לאחר מכן, הוצאות צו הירושה וניהול העזבון, במידה ומונה מנהל עזבון. לאחר מכן, חובות המוריש ובכללם חובות המוריש המגיעים לאשתו על פי הכתובה. חובות הכתובה מוגבלים ל”סכום כסף סביר” בלבד. לאחר שישולמו חובות אלה, אם נותר כסף או רכוש, יכולה האלמנה לגבות את יתר סכום הכתובה, מעבר לסכום כסף סביר. **חשוב לדעת!** חוק הירושה קובע כי קודם ינוכו חובות העזבון, בסדר שתואר לעיל ורק לאחר מכן, ניתן יהיה לגבות את המזונות מן העזבון.

באמצעות שטר הכתובה מתחייב בעל כלפי אשתו בחיובים שונים, חלקם מתייחסים לתקופת הנישואין וחלקם מתייחסים למועד סיום הנישואין - גירושין או פטירה. חיוביו הכספיים של הבעל מופיעים במסמך הנקרא עיקר הכתובה, ונוספים להם חיובים הנכללים בתוספת הכתובה, נדוניה ותוספת נדוניה. כל החיובים הכספיים הללו יחד, מהווים את הסכומים שהתחייב בהם הבעל בכתובה. במקרה שהבעל נפטר, החובות הללו שהתחייב בהם בכתובה ממשיכים לרבוץ על עזבוננו, הבעל אינו יכול להתחמק מתשלום חוב זה, גם לא על ידי עריכת צוואה או עלי ידי מעשה אחר.

הבחירה בין כספי הכתובה לכספי העזבון

החוק בישראל קובע, שחלקה של האישה בכתובה ינוכה מחלקה בעזבון בעלה. כלומר, לפני שיחולק העזבון, במקרה שהבעל לא השאיר צוואה, תוכל האישה לבחור בין קבלת כספי הכתובה או קבלת חלקה בעזבון, לפי הסכום הגדול מביניהם.

הכתובה כזכות סוציאלית של האלמנה

הדין העברי רואה בדמי הכתובה כספים בעלי ערך תומך ומשקם שנועדו לסייע לאלמנה לאחר פטירת בעלה לא תמיד יש היגיון בכך שהאלמנה תזכה פעמיים- הן בכספי כתובתה והן בכספי העזבון, הנושא נבחן בהתאם לצורך ולמקרה. במקרים שבהם מצווה בעל בצוואתו כספים ורכוש לאשתו אין בכך כדי למנוע את זכותה לקבל גם את כספי מזונותיה, כי האישה זכאית הן לקבלת דמי כתובתה והן לקבלת זכויותיה על פי הצוואה בהתאם למה שהוריש לה בעלה בצוואה.

לפי החוק, תשלום מזונות מן העזבון אינו מבטל את זכאותה של האישה לקבלת כספי הכתובה. אבל, אם יובא הדבר לדיון בבית משפט, יש להניח שבית המשפט יתחשב בכספי הכתובה לפני שיחליט על גובה מזונות האישה מהעזבון.

ייבום וחליצה לאלמנה

מקורם של דיני הייבום והחליצה

מקור הייבום והחליצה הוא בהלכה היהודית, אשר דינה מחייבים את הציבור היהודי בישראל, גם כיום במאה העשרים ואחת. דיני הייבום והחליצה חלים רק על בני זוג ששניהם יהודים. אלמנה שאיננה יהודייה שנישאה ליהודי איננה כפופה להוראות הללו. כמו כן יש לדינים הללו משמעות, כפי שנראה, רק לגבי נשים שנישאו ברבנות בחופה וקידושין והם אינם חלים על ידועות בציבור.

מה פירוש ייבום וחליצה

לאחר מות הבעל, מותרת האלמנה להינשא כמעט לכל אדם ובלבד שתמתין 90 יום מיום פטירתו. אולם, במקרה שנפטר אדם מבלי שהיו לו ילדים, לא מאלמנתו ולא מאישה אחרת (אם יש לו ילדים מאישה שאינה יהודייה, לא יחשב כאילו יש לו ילדים, לעניין החובה לחלץ את האלמנה) ואם יש לנפטר אח או אחים, הופכת האלמנה ל"במה" ואחיו של הבעל מכונה "יבם". היבם חייב לשאת את אלמנת אחיו לאישה, זאת כאמור, אם לנפטר לא היו ילדים עד ליום מותו. במקרה שהאח אינו רוצה לשאת את אלמנת אחיו עליו לחלוץ אותה, שחרורה של האישה האלמנה מן היבם נעשית בדרך של "חליצה".

לרותי לא היו ילדים מעומרי וכזכור, לעומרי יש אח, כלומר לפי ההלכה, חייבת רותי לשאת את אחיו של עומרי, אלא אם יחלוץ אותה. נשאלת כמובן השאלה אם הזרע המוקפא של עומרי שניטל לאחר

הייבום והחליצה, הן פעולות שיש להקפיד עליהן ולדעת אותן, משום שהן מתקיימות לאחר פטירתו של אדם שהשאיר אחריו אישה (אלמנה) מבלי שהיו לו ילדים.

רותי נישאה לעומרי בשמחה רבה בטקס יהודי מרגש, שנערך בחוות רונית שבשרון. הזוג הצעיר חי יחד חמש שנים ומשום שהיו סטודנטים חרוצים ושאפו להגיע לתארים מתקדמים, החליטו לדחות את הבאת הילדים לעולם עד גמר התואר השלישי. עומרי חובב אופנועים מושבע, רכש לעצמו דגם מתקדם של אופנוע מסוג הארלי דיווידסון המפורסם, ובאחד מימות הקיץ, יצא לרכיבה עם קבוצת הרוכבים שלו בדרום הנגב. יום אחד באחד ממסעות האופנועים שלהם, באופן בלתי צפוי, הגיחה משאית עמוסה בחומרי גלם בעיקול הכביש ופגעה אנושות, בעומרי שמת מפצעיו במקום. הטרגדיה הייתה קשה מנשוא, רותי שלא ידעה צער שכזה, ביקשה שעות מספר לאחר האסון לאפשר לה להוציא זרע מגופו ולהקיפאו בבנק זרע, היא חתמה על כל המסמכים הנדרשים והעניין בוצע תוך שעות ספורות. ההלוויה התקיימה כסדרה ומייד עם תום השבעה, החלו דיבורים בעניין החליצה של רותי, שנתרה אלמנה ללא ילדים, בעיקר משום שלעומרי ז"ל אח צעיר ממנו בשנה, עדיין רווק שיכול עקרונית להמשיך את זרע משפחת אחיו כנדרש על פי ההלכה היהודית. רותי המומה מן האסון, נדהמה שבעתים מסיפור הייבום והחליצה בפניו היא עומדת.

”דיני משפחה הם העיסוק בדינים
המטפלים בהסדר המשפטי של
תופעות חיי החברה, אשר במרכזן
עומדת אישיות של האדם.”

בן ציון שרשבסקי

היבם והיבמה. היבם נועל נעל מיוחדת, נעל החליצה והיבמה אומרת את הפסוק ”מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי” והיבם אומר את הפסוק: ”לא חפצתי לקחתה”. אחר כך היא חולצת לו את הנעל, זורקת אותה ארצה ויורקת כלפיה לעיני היבם ואומרת את הפסוק ”ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו”.

אחרי החליצה חופשייה האלמנה להינשא לכל אדם חוץ מאשר לכהן, כי לכהן אסור לשאת חלוצה.

חובת החליצה

במקרה שלמנוח נשארו אחים אחדים, חובת החליצה מוטלת על האח הבכור, אם הוא איננו יכול יבוא במקומו האח הבא בתור. יבם המסרב לחלוץ את אלמנת אחיו צפוי לשאת בהוצאות מזונותיה. אם היבם קטין, מתחת לגיל שלוש עשרה, על האישה להתין לחליצתה עד שיגיע לגיל שלוש עשרה.

מותו, יוכל לשחרר את רותי מן החליצה. אמנם נושא זה עדיין לא נדון בערכאות השיפוטיות, אך יש להניח שהוא יוכל לשחרר את רותי מן הצורך בחליצה. עם זאת, יש לזכור שייתכן ורותי לא תבחר באפשרות להשתמש בזרע. משמעות הדבר, שאם תרצה לייצור מערכת יחסים כלשהי עם גבר אחר, תהיה חייבת לקבל את החליצה מאחי בעלה המנוח.

חשוב לדעת! במידה ורותי לא תקיים את החליצה, כמו כל אלמנה שבעלה נפטר, ולא היו לו צאצאים, היא תיחשב כיבמה. יבמה בדומה לאישה נשואה, אסורה לכל גבר ואם יהיו לה ילדים ממי שאינו בעלה, ייחשבו ילדים אלו לממזרים.

כיצד מתבצעת החליצה והיכן

מעשה החליצה מתבצע בבית הדין הרבני. מידי שנה מתבצעות כמה עשרות חליצות בבתי הדין הרבניים השונים, לשם כך, מתייצבים בפני הדיינים,

צוואה ביולוגית

על מנת לפתור את כל אותן בעיות המתעוררות בקשר לשאלת רצונו של הנפטר - האם באמת רצה להעמיד צאצאים לאחר פטירתו או לא, חשוב לערוך **צוואה ביולוגית בכתב**.

הצוואה הביולוגית היא מסמך משפטי, המשמש מעין צוואה של אדם וכולל את כל הוראותיו והנחיותיו לגבי השימוש העתידי בזרע, ביצית או עוברים.

הצוואה הביולוגית מנוסחת כמסמך משפטי לכל דבר ועניין היא נערכת בפני עו"ד ובפני שני עדים אובייקטיביים שאינם בעלי עניין, החתומים עליה.

הצוואה עצמה מכילה הוראות מדויקות לגבי שימוש בזרע או ביצית אשר ניטלו מאדם במהלך חייו ובמקרה של גבר, את בקשתו ליטול ממנו זרע לאחר מותו. הצוואה הביולוגית כוללת הוראות כגון מה יעשה בזרע או בביצית ומי רשאי להחליט לגבי עשיית שימוש בו (בן/בת זוג, או הורים, שימוש כללי, ע"י בנק הזרע כתרומת זרע אנונימית, שימוש כתרומת ביצית ועוד).

* **צוואה ביולוגית** - זכתה להירשם כסימן מסחרי ולפיכך חלות עליה כל ההגנות והזכויות לפי חוק והיא איננה ניתנת להעתקה או שימוש על ידי גורם כל שהוא, אלא כפוף לקבלת רשות והרשאה מיוחדת מעו"ד אירית רוזנבלום בעלת הזכויות.

בנק הצוואות הביולוגיות

ככל שרעיון ה"צוואה הביולוגית" תפס תאוצה והובא לידיעתו של הציבור, רבים החלו לפנות לארגון משפחה חדשה בבקשה לערוך לעצמם "צוואה ביולוגית", בין אם מדובר באנשים בריאים וצעירים, אשר ביקשו להבטיח את עתידם, ובין אם באנשים

בשנת 2002 נהרג החייל קיוון כהן, בעת פעילות מבצעית ברצועת עזה. כל חייו דיבר קיוון על שאיפתו להיות אב לילדים, ואף ביקש מהוריו כי בעתיד אם יקרה לו דבר מה, ידאגו הוריו להביא ממנו צאצאים לעולם.

מיד עם היוודע דבר מותו, ביקשו הוריו לשאוב ממנו זרע, על מנת שיוכלו להגשים את רצונו. משפחת כהן פנתה אל ארגון משפחה חדשה, שהוביל את המאבק להכיר ברצונו של קיוון, בסופו, קבע בית המשפט, כי יש לכבד את רצונו של הנפטר ולהגשים את **צוואתו הביולוגית**.

אבינועם שושן נדקר למוות בשנת 2003 בטיילת בחיפה, בעקבות מריבה בין בעלי כלבים. פחות מיממה לאחר מכן התייצבה אלמנתו האוהבת בבית המשפט וביקשה להתיר לה לשאוב את זרעו כדי שתוכל ללדת את ילדו. בית המשפט נעתר לבקשה. שש שנים לאחר מכן, במהלך שנת 2009, נולדה לענת ואבינועם בת משותפת. הייתה זו צוואתו הביולוגית של אבינועם שמומשה על ידי אשתו.

צוואה ביולוגית - הבעת רצונו של הנפטר

"צוואה ביולוגית" היא רצונו של אדם והנחיותיו, לגבי שימוש עתידי בזרעו או ביציותיה במקרה של פטירה.

קיוון כהן, השאיר **צוואה ביולוגית בעל פה**. הוא דיבר עם משפחתו וחבריו על רצונו העז בילדים והיה ברור לכל מי שהכיר אותו, כי זו הייתה משאלתו. לימים, כאשר הוריו ביקשו לעשות שימוש בזרע ולהפרות בו אישה, על מנת להביא את ילדיו לעולם, הם נתקלו בחומה אטומה מצד הממונים על ביצוע החוק, והם נאלצו להיאבק מאבק ארוך ועיקש על מנת להוכיח את רצונו של בנם בילדים.

”המאבק להמשכיות
הינו חלק מהמהפכה של
המשפחה החדשה, המהווה
יסוד איתן לחיי החברה
האנושית.”
אירית רוזנבלום

קרויבו לא יצטרכו להגיש בקשה לנטילת זרע (הרי הזרע כבר שמור ומאוכסן), אלא רק בקשה לעשות בו שימוש, על פי הוראות הצוואה הביולוגית.

נטילת זרע מנפטר

במקרים בהם אדם שנפטר לא הקפיא את זרעו בעודו בחיים, יש עדיין מה לעשות לאחר המוות. לאחר מותו של אדם, הזרע ממשיך לחיות בגופו במשך שעות ארוכות. לכן, גם לאחר מותו של הנפטר אפשר מבחינה רפואית, לשאוב ממנו זרע תקין, שבעתיד אפשר יהיה להפרות ממנו וליצור הריון וילדים.

מכיוון שמדובר במצב דחוף ומיידי - אם הזרע לא ייאסף במהלך השעות הראשונות לאחר הפטירה לא ניתן יהיה להשתמש בו, על כן, חייבים לפעול במהירות.

שימוש בזרע של נפטר

בישראל, בדומה לשאר מדינות העולם, לא קיים חוק שמסדיר את השימוש בזרעו של אדם שנפטר. יחד עם זאת, ישראל היא כנראה המדינה הראשונה בעולם שהתייחסה לנושא בהנחיות מפורטות וברורות, שהוציא היועץ המשפטי לממשלה בשנת 2003. ההנחיות מסדירות את הטיפול בבקשות של נטילת זרע לאחר המוות, ושימוש בזרע זה לצורך הולדת ילדים לאחר מותו של אדם. ההנחיות לא מהוות חוק או פסיקה מחייבת, אלא הן עמדה של המדינה, כיצד יש להתייחס לבקשות בעניין שימוש בזרע של אדם שמת, אם יוגשו לבתי המשפט.

ההנחיות של היועץ המשפטי לממשלה מאפשרות לבצע את הפעולה של נטילת הזרע באופן דחוף, אך עיקר הבעיה נוצרת בשלב מאוחר יותר, כשרוצים להשתמש בזרע זה לצרכי הפריה.

אשר למרבה הצער חלו, ומצאו לנכון להסדיר נושא זה ובכך להקל על משפחתם ואהוביהם. על מנת לתת מענה לצורך הולך וגדל, ארגון משפחה חדשה הקים בשנת 2006 את בנק הצוואות הביולוגיות היחיד מסוגו בארץ ובעולם, בו מאוחסנות בכספת, כל הצוואות הביולוגיות של מי שמבקשים להמשיך את עצמם באמצעות צאצאים שייולדו מהם, גם במקרה של חולי או מוות.

חשוב לדעת! בנק הצוואות הביולוגיות משרת את כלל הציבור בישראל, כל אדם החפץ לערוך צוואה ביולוגית יכול ומוזמן לעשות כן במסגרת ארגון משפחה חדשה.

קיום צוואה ביולוגית

התכנולוגיה הרפואית המודרנית, אשר מאפשרת הקפאה של זרע וכיום גם ביציות, למשך שנים ארוכות ושימוש בחומר הגנטי הזה בשלב מאוחר יותר לצורך יצירת תא עוברי וממנו אדם, היא זו המאפשרת העמדת צאצאים גם לאחר פטירה. על מנת שקרויבו הנפטר יוכלו להגיש בקשה לקיים את צוואתו הביולוגית של הנפטר, מובן כי חייב להיות חומר גנטי (זרע, ביצית או עובריים) של הנפטרים, בו ניתן לעשות שימוש.

הקפאת זרע

כל אדם יכול מיוזמתו, בעודו בחיים, להקפיא זרע, בבנק הזרע. הקפאת הזרע כרוכה בביצוע של בדיקה רפואית ותשלום עבור שמירת הזרע בהקפאה.

אנשים רבים בוחרים להקפיא זרע במסגרת טיפולי פוריות או לפני ביצוע טיפולים כימותרפיים עקב מחלת הסרטן.

במקרה בו אדם השאיר אחריו זרע במהלך חייו,

ניסים וקרן עייש, הכירו כאשר היו סטודנטים, התאהבו ובמהרה התחתנו. בני הזוג חלמו על משפחה וילדים, אך עד מהרה התברר שקרן אינה מסוגלת להרות והשניים החלו לעבור סידרה ממושכת של טיפולי פוריות. בשנת 2002, חרב עולמם כאשר גילו כי קרן סובלת מגידול ממאיר בראשה. קרן נאבקה במחלה במשך שנים, אך בקיץ 2009 כבר ידעו בני הזוג, כי היא קרובה אל הסוף. במהלך כל השנים דיברה קרן על רצונה העז בילדים, והיא אף הגדילה לעשות, כאשר כמה ימים לפני מותה, כתבה צוואה ביולוגית, בה ביקשה שניסים יעשה שימוש בעוברים המוקפאים ויביא לעולם את ילדם המשותף. למרבה הצער, זמן קצר לאחר מכן קרן נפטרה.

לאחר השבעה, יצר ניסים קשר עם עו"ד אירית רוזנבלום, מייסדת ומנכ"לית ארגון משפחה חדשה, וביקש ממנה לסייע לו לממש את חלומה של אשתו המנוחה. חצי שנה נמשך מאבקם של ניסים ושל ארגון משפחה חדשה, עד אשר התקבל היתר ממושרד הבריאות להעביר את העוברים לידיו של ניסים. בערב חג השבועות נולד בנם המשותף של קרן וניסים.

חשוב לדעת! הנחיות היועץ המשפטי לממשלה, מבדילות באופן ברור, בין מצב בו מי שהייתה בת זוגו של הנפטר בחייו (אשתו או בת זוגו הידועה בציבור) מבקשת לעשות שימוש בזרע, לבין, מצב בו הוריו של המנוח, מבקשים לעשות בזרע שימוש, על מנת להגשים את רצונו.

בקשת בת זוג להגשים צוואה ביולוגית

במידה והמנוח לא הקפיא זרע במהלך חייו, תוכל בת הזוג, לבקש לשאוב את זרעו בבית החולים בלי שתצטרך לפנות לבית המשפט. לאחר מכן, אם תרצה בת הזוג, להרות מן הזרע, היא תוכל להגיש בקשה לבית המשפט, בבקשתה תבקש לעשות שימוש בזרע המוקפא לצורך הפרייה.

גם נשים יכולות להשאיר צוואה ביולוגית!

זוגות רבים עוברים טיפולי פוריות, במהלכם, מקפאים ביצית המופרית בזרע - עובר, על מנת לעשות בו שימוש בעתיד. אורך החיים של עובר מוקפא הוא ארוך ביותר, בספרות הרפואית, דווח על הריונות שנוצרו מעוברים שהוקפאו והופשרו לאחר תקופה שעולה על 20 שנה!

נשים אשר רוצות להבטיח, כי בן זוגן יוכל להביא לעולם את ילדם המשותף, גם חלילה במקרה פטירתן, יכולות לערוך צוואה ביולוגית בכתב, בה יבהירו במפורש את רצונן, ובכך יאפשרו לבן הזוג להעמיד צאצאים משותפים.

בקשת הורים להגשים צוואה ביולוגית

במקרה שלנפטר לא הייתה בת זוג במועד פטירתו, הוריו הם אלה אשר יכולים להעיד על רצונו בילדים. על ההורים יהיה למצוא "אם מיועדת" אישה אשר מעוניינת להרות מזרעו של הנפטר. אישה זו תעבור טיפולי הפריה ותלד ילדים, שיהיו ילדיו הביולוגיים של המנוח ונכדים ביולוגיים להוריו. יש לציין שהאם המיועדת תהיה זו שתגדל אותם כאם לכל דבר. אם המנוח השאיר אחריו **צוואה ביולוגית כתובה**, הוריו יוכלו להגיש בקשה לבית המשפט לממשה.

האם המיועדת

אם מיועדת, היא אישה לא נשואה החולמת להביא ילדים לעולם, היא תהפוך במוקדם או במאוחר לאמו הורתו של ילד הנולד באמצעות זרע של אדם שנפטר והיא תגדל את הילד שיוולד לה מזרעו. האם המיועדת יוצרת קשר עם הוריו של הנפטר, קשר זה נוצר לרוב באמצעות ארגון משפחה חדשה, במטרה להרות מזרעו של הנפטר, אשר הוריו מיוצגים על ידי הארגון. בדרך זו מכירה האישה בתחילה את משפחת אבי הילד שיוולד לה. הליך זה שונה ונבדל ממצב שבו אישה המחליטה, מתוך שיקולים אישיים, ללדת ילד כאם יחידנית ללא אב ידוע, היא עושה זאת בדרך של רכישת תרומת זרע אנונימית, כך שאין לה מושג מיהו אבי הילד. האם המיועדת במקרה של צוואה ביולוגית, יודעת מי היה האב התורם, מכירה את בני משפחתו ושיקוליה האישיים הביאו אותה למסקנה שזו הדרך היחידה להעניק משפחה לילד העתידי שיוולד לה, משפחה זו יהיו בה, זהות של אב, סבים סבתות, דודים דודות שורשים, תחושת שייכות ומסורת משפחתית וכך היא מעדיפה לגדל את ילדה.

מצבם של גברים המבקשים להגשים את צוואתה הביולוגית של בת זוגם מורכב יותר, שכן הם כמוזן אינם יכולים לשאת את ההיריון ועל כן חייבים להיעזר בשירותיה של אם פונדקאית.

בהתאם לחוק המסדיר את הליכי הפונדקאות בישראל, רק "אישה ואישה שהם בני זוג" יכולים להיעזר בשירותי פונדקאות, לכן, גבר יחיד לאחר שהתאלמן, לא יוכל להיעזר בשירותי פונדקאית ישראלית, אולם, גבר יחיד, כן יכול להיעזר בשירותי פונדקאות בחו"ל. לדוגמה ניסים שכר את שירותיה של אם פונדקאית אמריקאית, אשר נשאה את ההיריון עבורו ועבור קרן.

.....

חשוב לדעת! אם אדם שנפטר, לא השאיר אחריו צוואה ביולוגית כתובה, הוריו ומשפחתו עלולים להיתקל בקשיים כאשר יבקשו להגשים את רצונו. במהלך השנים האחרונות ייצג ארגון משפחה חדשה מספר משפחות שביקשו להמשיך את זרע בניהם, גם מבלי שהבנים השאירו צוואות ביולוגיות כתובות, המסע המשפטי היה מורכב וארוך, אבל סופו שזכינו וזכתה המשפחה להגשים את חלום ההמשכיות.

עידן שניר, חלה בסרטן, כאשר היה בסוף הטירונות. במשך שנתיים נלחם במחלה והצליח להתגבר עליה לסירוגין עד שגברה עליו. במהלך מחלתו, הפקיד עידן ז"ל מנות זרע בבית חולים והבטיח להוריו בהומור שהיה אופייני לו, כי ממנות זרע אלו ייווצרו נכדיהם בעתיד. הוריו של עידן, יחד עם אם מיועדת, הגישו באמצעות ארגון משפחה חדשה בקשה לבית המשפט לעשות שימוש בזרעו. לאחר מאבק משפטי, בית המשפט התרשם מרצונו העז של עידן בילדים ובהמשכיות, שבאו לידי ביטוי בטקסטים שפרסם ובשיחות שניהל עם הוריו, ונתן אישור להפרות בזרעו אישה.

ברוך פוזניאנסקי חלה בסרטן והלך לעולמו בגיל 25, לאחר מאבק ממושך. במהלך מחלתו, הפקיד ברוך ז"ל מנות זרע בבית חולים, מתוך כוונה ורצון כי בעתיד יוכלו להיוולד לו צאצאים. שלושה ימים לפני מותו הוא הספיק לערוך באמצעות ארגון משפחה חדשה, צוואה ביולוגית בה ביקש מהוריו להשתמש בזרעו לאחר מותו, במטרה להביא לעולם ילד שאותו הוא כבר לא יזכה להכיר. הוריו של ברוך התקשרו עם ד', אישה אשר ביקשה להביא לעולם ילד שיידע מיהו אביו והגישו יחד איתה, באמצעות ארגון משפחה חדשה, בקשה לבית המשפט להתיר להם לממש את צוואתו של בנם ולאפשר לד' להרות מזרעו של ברוך. בית המשפט התרשם מרצונו העז של ברוך להביא ילדים גם לאחר פטירתו, ובפסק דין תקדימי נעתר לבקשה להגשימה.

צוואה ביולוגית וכבוד האדם

הצוואה הביולוגית נועדה להגן על זכותו הבסיסית ורצונו הטבעי של כל אדם, גבר או אישה, להביא לעולם צאצאים ביולוגיים, להעמיד דור המשך לעצמו ולמשפחתו בהתאם להוראות צוואתו ולקיים את הזכות הטבעית למשפחה, הנכס היקר ביותר לכולנו - החיים!

למל כהן

להזמנת תעודת זוגיות
יש לקבוע פגישה במשרדי
ארגון משפחה חדשה
03-5660504

הפתרון האזרחי לנישואין בישראל = תעודת זוגיות

ארגון משפחה חדשה
לפרטים נוספים פנו לארגון משפחה חדשה
03-5660504
www.newfamily.org.il
newfamily@newfamily.org.il

ארגון משפחה חדשה מזמין אתכם להנפיק תעודת זוגיות וליהנות מכל היתרונות של זוג רשמי בישראל!

אם אתם ידועים בציבור, יש לנו בשורה משמחת עבורכם: ארגון משפחה חדשה, הארגון המוביל בישראל לזכויות המשפחה, שם לו למטרה, לקדם את נושא ההכרה בזכויותיהם של הידועים בציבור בישראל. הארגון מנפיק תעודת זוגיות לכל בני זוג, ללא הבדל דת, גזע, מין, לאום, או נטיה מינית. תעודה זו מונפקת לבני זוג המנהלים אורח חיים משותף עם בן או בת זוג קבועים במשק בית משותף, תחת קורת גג אחת. התעודה חוסכת מכם את הצורך לחשוף הסכמים פרטיים שנערכו ביניכם, כגון הסכם ממון, הסכם חיים משותפים וכדומה.